

FISKERIDEPARTEMENTET

Redegjørelse

Havbrukspolitisk redegjørelse

Fiskeriminister Otto Gregussen
Havbrukspolitisk redegjørelse i Stortinget 23. januar 2001

INNHold

1. Den lovende næringa	5
2. Markedsadgang	6
3. Bærekraftig vekst	7
3.1 Miljøvennlig produksjon	7
3.2 Trygg sjømat.....	8
3.3 Fiskehelse	8
4. Aktiv forvalter	9
4.1 Areal.....	9
4.2 Aktiv styring innen oppdrett av laks og ørret	9
4.2.1 Balansert produksjonsvekst.....	9
4.2.2 Næringsstruktur og eierbegrensninger	10
4.3 Nytt system for produksjonsregulering	10
4.4 IKT-basert rapportering i havbruksnæringa	11
4.5 Nye konsesjoner for laks og ørret	11
4.6 Særavgifter for havbruksnæringa?	12
5. Næringspolitikk for framtida	12
5.1 Nye muligheter	12
5.2 Nyskappingsprogram.....	13
5.3 Forskning og kompetanse	13
5.4 Styrking av forvaltningsapparatet.....	14
5.5 Ny havbrukslov.....	15
6. Avslutning	15
Vedlegg	17

1. Den lovende næringa

Norge er mulighetenes samfunn. På få områder ser vi dette tydeligere enn i havbruksnæringa.

I 1961 spurte stortingsrepresentanten Johan Karlsen fra Arbeiderpartiet i en interpellasjon til Landbruksministeren:

”Er Regjeringen oppmerksom på de eksperimenter som drives i Sykkylven med laks og ørret, og som synes å kunne få stor betydning for styrking av næringsgrunnlaget i våre kystområder?”

Vil Regjeringen foreta seg noe for å støtte opp om disse forsøk?”

Det er ikke mer enn tredve år siden to karer på Hitra i Trøndelag prøvde å sette ut laks i en merd for å se om de kunne gjøre laks til husdyr. Eventyret om Grøntvedt-karene fra Hitra, er et eksempel på hvordan gründere la grunnlaget for den nye havbruksnæringa som i dag er en livskraftig og fremtidsrettet næring.

Næringas utvikling har vært preget av stor evne til nyskaping basert på kunnskapsutveksling og samarbeid mellom næringsaktører, næringsorganisasjoner, forskning og forvaltning. Dette er mye av forklaringen på hvorfor havbruksnæringa har blitt en suksess.

Vi har kommet langt, men Norges potensial er mye større. Bare deler av de marine mulighetene er utnyttet. Rapporter fra vitenskapelige institusjoner viser at fiskeri- og havbruksnæringa har et stort potensial for vekst, ikke bare innenfor områder som oppdrett av laks og ørret, men også marin fisk, skalldyr, bioteknologi og utnyttelse av biprodukter. I BI-prosjektet ”Et verdiskapende Norge” omtales fiskeri- og havbruksnæringa som den næringa med best framtidssikter.

Dette gir oss politikere en utfordring. Vi må legge forholdene til rette for at norsk sjømat er konkurransedyktig. Vi har særlige naturgitte fortrinn for havbruk i Norge, men for å sikre stabil og god vekst er det i tillegg avgjørende å tilby gode rammevilkår.

Fiskeri- og havbruksnæringa er en av våre mest internasjonale næringer. Hele 95% av produksjonen går til markeder utenfor Norge. Norge er i dag en av verdens største eksportører av sjømat. Norske sjømatprodukter eksporteres til mer enn 150 land og sjømat vokser sterkere enn andre eksportnæringer. Verdens befolkning er økende og økt kjøpekraft i fiskespisende regioner, for eksempel i Asia, gjør at det er vekst i den globale etterspørselen.

Verdiskapingen i kystnæringene kan bare skje på kysten. I Arbeiderpartiet er vi derfor

levende opptatt av å skape kystsamfunn der folk ønsker å bo – fordi det er der mulighetene finnes. Skal vi lykkes med dette må vi se flere ting i sammenheng.

Infrastrukturen i norske kystregioner må utvikles videre. Spesielt er det viktig med et velfungerende samferdselsnett for å frakte norsk sjømat fra produsentene og ut til markedene. Som alle andre næringer, trenger også fiskeri- og havbruksnæringa gode offentlige tjenester; barnehager, en god skole og gode omsorgstilbud. Derfor handler havbrukspolitikken om mer enn laksekonsesjoner og tollsatser.

Norge har spesielle fortrinn som havbruksnasjon. Det er derfor ingen grunn til å tro at internasjonaliseringen vil føre til at ledelse og drift av havbruksbedriftene vil bli flyttet ut av landet. Med våre fortrinn blant annet i en unik kystlinje, råvaretilgang og globalt konkurransedyktig kompetanse, vil næringa fortsette å vokse med basis i Norge. Internasjonale investeringer må anses som en klok tilpasning til et globalt marked.

Det er stor interesse for havbruksnæringa i det norske samfunnet. En konsekvens av dette er at det er en aktiv dialog mellom Regjering og Storting om utvikling av strategier for havbruksnæringa.

Ved behandlingen av St. meld. nr. 51 (1997-98) "Perspektiver på utviklingen av norsk fiskerinæring", den 17. mars 1999 gjorde Stortinget følgende vedtak:

"Stortinget ber Regjeringa utarbeide langsiktige nasjonale strategiar for norsk oppdrettsnæring, der formålet er å sikra dei næringspolitiske rammevilkåra næringa treng for å kunne utvikle seg i Norge. Det må særleg leggjast vekt på å betre marknads-tilgangen for norsk oppdrettsfisk i dei ulike marknadene."

Ved behandlingen av Regjeringens tiltredelseserklæring i Stortinget 23. mars 2000, ble følgende vedtatt:

"Stortinget ber Regjeringa legge fram et verdiskapningsprogram for havbruksnæringa."

Denne redegjørelsen er Regjeringens tilbakemelding til Stortinget på disse vedtakene, og jeg vil i det følgende gå nærmere inn på grunnleggende rammevilkår for havbruksnæringa.

2. Markedsadgang

Det er et mål for Regjeringen å sikre best mulig markedsadgang for norsk sjømat gjennom stabile, langsiktige og dermed forutsigbare rammebetingelser i alle markeder.

EU er i dag det viktigste markedet for norsk sjømat. Eksporten reguleres av

Protokoll 9 til EØS-avtalen. Det innebærer tollfrihet for en rekke produkter og reduserte tollsatser for andre. Viktige produkter for Norge som sild, makrell, laks, reker, kamskjell og sjøkreps er imidlertid ikke omfattet av avtalens tollreduksjoner, og blir for en stor del møtt med høye tollsatser ved eksport til EU.

Regjeringen mener at EØS-avtalens løsninger er dårlig egnet til å sikre fiskeri- og havbruksnæringas interesser i forhold til EU. Det har dessuten vist seg vanskelig å få til bedre markedsadgang for norsk fiskeeksport innenfor rammen av EØS.

I dag reguleres norsk eksport av laks til EU av lakseavtalen. Lakseavtalen inneholder blant annet bestemmelser om eksportavgift, minstepris og grenser for eksportvekst. Avtalen, som hittil har fungert godt, utløper 30. juni 2002. Regjeringens mål er å sikre næringa stabile, langsiktige og forutsigbare rammebetingelser for eksport av laks til EU-markedet.

Siden det er vanskelig å få bedret adgang for fisk i våre viktigste markedsland, må Norge prioritere arbeidet med bedret markedsadgang gjennom forhandlinger i Verdens handelsorganisasjon (WTO) og nye EFTA-frihandelsavtaler. Dette er langsiktige prosesser, og det tar tid før dette arbeidet gir ønskede resultater. Vi vil holde en høy profil i WTO-arbeidet for å bidra til at industrivarer, inkludert fisk, blir satt på dagsorden i de kommende forhandlingene.

3. Bærekraftig vekst

3.1. Miljøvennlig produksjon

Et godt havmiljø er en grunnleggende forutsetning for å kunne høste og skape verdier fra havet. Dette innebærer at miljøhensynet vektlegges i forvaltningen av næringa, herunder i satsing på forskning og utvikling, produksjonsregulering og i myndighetskrav til drift. Ikke minst er havmiljøet viktig i forhold til forbrukernes økende krav til dokumentasjon for matvarenes kvalitet og helsemessige status. Innsatsen i arbeidet med å forebygge miljøskader fra virksomheter som f.eks. industri og skipsfart er derfor av avgjørende betydning for norsk fiskeri- og havbruksnæring.

Gjennom nye og bedre driftsrutiner har det skjedd store forbedringer i helse- og miljøstatusen i havbruksnæringa. Næringas utslipp av næringssalter regnes i dag ikke som et problem for det omkringliggende miljø. Men etter hvert som næringa vokser må vi overvåke utslippssituasjonen for næringssalter og ha kontroll med bruken av kjemikalier og legemidler. Det gjenstår også andre utfordringer knyttet til oppdrettsanleggenes miljømessige påvirkning, herunder bekjempelse av lakselus og kontroll med rømming av oppdrettsfisk. Som tidligere nevnt vil Regjeringen i 2001 legge fram forslag til en ordning med nasjonale laksefjorder og laksevasdrag.

Et system for typegodkjenning av anlegg og utstyr til bruk i fiskeoppdrett vil være et viktig tiltak for blant annet å redusere rømming. Vi arbeider nå for å få en slik godkjenningsordning på plass.

Stortinget har nylig endret oppdretsloven blant annet for å styrke lovens miljøprofil. Disse endringene trådte i kraft 1. januar i år. Fiskeridepartementet vil videreutvikle regelverket på miljøområdet. Vi har i to år hatt en ny driftsforskrift for matfiskanlegg, og har nylig fastsatt en ny fellesforskrift for miljø-, helse- og driftsmessige forhold for settefiskanlegg. Vi vil også utarbeide et samlet regelverk med driftskrav for oppdrett av skjell og andre arter.

Jeg tar videre sikte på at vi i løpet av 2002 skal ha på plass et miljøovervåkingsverktøy i forvaltningen hvor det innføres krav til næringsutøverne om selv å drive miljøovervåking av sine anlegg etter godkjente metoder

3.2. Trygg sjømat

Forbrukerne skal kunne oppleve trygghet og matglede i forhold til norsk sjømat. Vi må derfor sørge for et rent havmiljø, en god fiskehelsetilstand der også hensyn til dyrevelferd er ivaretatt og systemer som sikrer at produktene er trygge. Disse grunnforutsetningene kan kun oppnås gjennom en aktiv innsats fra både fra myndighetene og næringsaktørene.

I mange tilfeller er dokumentasjon og sporbarhet av produktene en forutsetning for å få adgang til markedene. Det er nødvendig å ha et offentlig kontrollapparat som kan dokumentere at produksjonen er bærekraftig og at sjømaten er trygg. Det er spesielt viktig å sikre at fiskefôret ikke inneholder stoffer som medfører risiko for skade på fisk, mennesker eller miljø.

Regjeringen vil videreføre etablerte ordninger for blant annet medisinrestkontroll, og prioritere oppgradering av kontrollordninger og analyseverktøy. Det gjelder for eksempel nye metoder for testing av skjell for mulige forekomster av algegifter

3.3. Fiskehelse

I lakse- og ørretoppdrett produseres det nå tilnærmet dobbelt så mye fiskekjøtt som den samlede kjøttproduksjonen i norsk landbruk. Likevel står fiskeoppdrett for under 2% av det totale antibiotikaforbruket i Norge. Laksen er vårt friskeste husdyr. Dagens gode helsetilstand er oppnådd gjennom et nært samarbeid mellom forskning, næringsaktører og offentlig forvaltning. Vi vil arbeide for at den gode helsetilstanden bevares.

Oppdrett av fisk og skalldyr er biologisk produksjon, og dette stiller spesielle krav. All biologisk produksjon er sårbar for at naturlig forekommende sykdommer kan blusse

opp og sette næringa tilbake. Dette innebærer at vi må sette fokus på smitteforebyggende tiltak og kontroll, gjennom økt forskningsinnsats og bruk av tidligere erfaringer fra oppdrett av laks og ørret.

Næringa har et særlig ansvar for å sikre en god utvikling med hensyn til miljø, helse og mattrygghet. For å sikre at bedriftene følger opp myndighetskrav på disse områdene, vil jeg innføre krav om internkontroll i havbruksnæringa.

4. Aktiv forvalter

4.1. Areal

Tilgangen på egnet areal i kystsonen er en grunnleggende forutsetning for fortsatt vekst og utvikling.

Areal for havbruksnæringa må tildeles i en avveining mot andre interesser i kystsonen gjennom en helhetlig kystzoneplanlegging. Likevel er det viktig at det etableres en forståelse i kystsamfunnene for de enorme muligheter som havbruk representerer. Kommunene må i sin planlegging legge til rette for en utvikling som gjør at disse mulighetene kan utnyttes. Det er rimelig å anta at framtidig vekst i havbruk kommer i de kommuner som er mest aktive i å legge til rette for næringa, for eksempel gjennom næringsvennlige kystzoneplaner.

Hittil har oppmerksomheten særlig vært rettet mot lokaliteter for produksjon av laks og ørret. De siste årene har det vært en økende interesse for skjelldyrking og oppdrett av andre arter. Dette har utløst nye behov for areal og gitt myndighetene en utfordring med hensyn til å sikre at tildeling av lokaliteter gir mulighet for oppdrett av ulike arter.

Vi bør se nærmere på muligheten for å kombinere oppdrett av flere arter på samme lokalitet under forutsetning av at dette ikke får helsemessige konsekvenser for disse artene.

4.2. Aktiv styring innen oppdrett av laks og ørret

4.2.1. Balansert produksjonsvekst

Havbruksnæringa driver biologisk produksjon hvor produksjonsbeslutningene må tas lang tid før produktene skal ut i markedet. Derfor er det ikke mulig å kontrollere utbudet i samme grad som en kan ved produksjon av ikke-biologiske produkter. I laksesektoren har svingninger i utbudet og påfølgende svingninger i lakseprisen medført handelspolitiske reaksjoner.

Det er viktig for næringa at produksjonsveksten er stabil og står i rimelig forhold til utviklingen i markedet. Siden 1996 har førkvoter fastsatt av Fiskeridepartementet vært brukt for å regulere produksjonen av laks. Gjennom innføringen av førkvoter tok regjeringen Brundtland et avgjørende steg og et stort ansvar da situasjonen i næringa var svært dramatisk.

Prinsipielt mener jeg at tilpasning av produksjonen i forhold til markedsutviklingen bør være de næringsdrivende sitt ansvar. Med de foreliggende markedsforhold, særlig når det gjelder EU-markedet, har det imidlertid vist seg å være behov for en kontrollert vekst i lakseproduksjonen. Slik jeg ser det, er det norske myndigheter som i dag har de nødvendige virkemidler til en effektiv regulering av totalproduksjonen. Jeg mener derfor at myndighetene også i de nærmeste årene bør spille en aktiv rolle i tilpasningen av produksjonsveksten av laks og ørret. Dette er det også relativt bred enighet om i næringa.

4.2.2. Næringsstruktur og eierbegrensninger

Samtidig som havbruksnæringa får en stadig økende betydning for kystsamfunnene, ser vi en konsentrasjon av eierinteresser som medfører at eksklusive rettigheter til å drive lakse- og ørretoppdrett samles hos færre utøvere. Dette bidrar ikke til det nødvendige mangfold i næringa. Jeg vil derfor i nær framtid fastsette generelle regler om eierbegrensning i laks- og ørretoppdrett.

EØS-avtalen kan sette visse begrensninger for myndighetenes forvaltning av havbruksnæringa. EFTAs overvåkingsorgan, ESA, har hevdet at vektlegging av lokal tilknytning ved tildeling av fiskeoppdrettskonsesjoner ikke er i samsvar med artikkel 31 i EØS-avtalen, det vil si kravet om fri etableringsrett. Vi arbeider nå med et svar til ESA hvor vi vil bestride denne forståelsen av EØS-avtalen.

4.3. Nytt system for produksjonsregulering

Dagens form for produksjonsregulering, hvor produksjonsvolum måles i kubikkmeter kombinert med tetthetsregler og førkvoter, bør etter min vurdering videreutvikles. Eksisterende lokaliteter må kunne utnyttes mer effektivt. Samtidig må vi sikre at produksjonen i minst mulig grad påvirker miljøet i negativ retning.

I forbindelse med innføring av krav til miljøovervåking av oppdrettslokaliteter, tar jeg derfor sikte på å innføre et nytt system for produksjonsregulering, som i hovedsak blir basert på konsesjoner, førkvoter og den enkelte lokalitets bæreevne. Dette vil i praksis bety at førkvoten bare kan benyttes fullt ut dersom lokaliteten har tilstrekkelig miljømessig bæreevne. På denne måten vil hensynet til miljøet bli en integrert del av den framtidige produksjonsreguleringen.

4.4. IKT-basert rapportering i havbruksnæringa

Arbeiderpartiet har iverksatt et program for fornyelse av offentlig sektor. Også innen havbruksforvaltningen er det rom for forenkling og effektivisering. Jeg er opptatt av å redusere næringslivets belastning med rapportering til det offentlige.

I statsbudsjettet for 2001 er det et nedfelt mål å utvikle informasjons- og kommunikasjonsteknologien (IKT) slik at det kan mottas elektronisk rapportering fra de næringsdrivende innen havbruk. Jeg iverksetter nå, i samarbeid med Norske Fiskeoppdretteres Forening og andre relevante brukere av norske havbruksdata, et prosjekt for å utvikle et rapporteringssystem basert på bruk av IKT.

Jeg legger til grunn at vi allerede til neste år erstatter dagens skjemaer og innfører IKT-basert rapportering i havbruksnæringa.

4.5. Nye konsesjoner for laks og ørret

Veksten i lakse- og ørretoppdrett de siste årene, har hovedsakelig skjedd uten nytildeling av konsesjoner. Gjennom bl.a. økning i fôrkvotene vil det fortsatt være mulig å øke produksjonen innenfor de eksisterende konsesjonene.

Jeg mener at det også er rom for tildeling av nye konsesjoner. Det er gledelig å konstatere at det er bred politisk enighet om dette. Første tildelingsrunde gjennomføres i 2001. I årene som kommer vil det bli jevnlig nytildelinger. Jeg vil i denne forbindelse understreke at dette vil inngå i en helhetlig politikk som sikrer balansert produksjonsvekst.

Gjennom å åpne for nye konsesjoner i laks- og ørretoppdrett vil jeg bidra til å få i gang ny næringsvirksomhet i områder som i dag ikke er fullt utnyttet til havbruksformål. Derfor vil konsesjonene denne gangen tilfalle distrikter med stort potensiale, men som har fått få konsesjoner ved tidligere tildelinger.

I debatten rundt kommende tildelingsrunde har vi også vært inne på hensynet til de mindre aktørene, og spørsmålet om å prioritere de som har én eller to konsesjoner fra før. Etter min vurdering bør slik tildeling til mindre aktører primært rette seg mot aktører som åpenbart har behov for et bedre driftsgrunnlag, og der et bedret driftsgrunnlag vanskelig kan realiseres uten flere konsesjoner.

Jeg mener at det bør tas vederlag ved tildeling av konsesjoner for matfiskoppdrett av laks og ørret. Konsesjonene gir en eksklusiv rett til næringsutøvelse og det er rimelig om fellesskapet får en del av konsesjonenes verdi. En vederlagsfri tildeling av konsesjoner, som senere kan omsettes med stor fortjeneste, er etter min vurdering

uheldig. Som en oppfølging av Stortingets vedtak av 28. november 2000 utreder vi nå hvordan en ordning med vederlag bør gjennomføres. Forslag om å innføre hjemmel i oppdrettsloven til å ta vederlag ved tildeling er sendt på høring og Regjeringen vil fremme en odelstingsproposisjon om dette før påske.

4.6. Særavgifter for havbruksnæringa?

I den offentlige debatten har det vært en bred diskusjon om uttak og fordeling av framtidig overskudd fra fiskeri- og havbruksnæringa. Det har vært fremmet forslag om særavgifter på oppdrettskonsesjoner som for eksempel arealavgift eller avgift på salg av konsesjonsrettigheter.

Jeg mener at det må gjøres en grundig utredning av konsekvensene dette vil få for næringa, før vi eventuelt innfører slike særavgifter. Vi må blant annet vurdere prinsipielle juridiske, økonomiske og politiske spørsmål knyttet til bruk av kystsonen, samt konsekvensene for næringas internasjonale konkurransevne. Jeg vil ta initiativ til å utrede disse spørsmålene.

5. Næringspolitikk for framtida

De ulike virkemidlene som brukes i havbruksnæringa forvaltes av ulike myndigheter. Det er viktig å sikre at offentlige myndigheter har et godt samarbeid, en felles målforståelse og helhetlig koordinert bruk av disse virkemidlene. Også samspillet med fiskerinæringa og annet næringsliv på kysten er viktig for å ta potensialet til den samlede kystnæringa i bruk.

Regjeringen vil derfor sette ned et eget utvalg for å samordne myndighetenes innsats i forhold til havbruksnæringa. Utvalget vil bli ledet av Fiskeriministeren og ha med de mest berørte departementer, i tillegg til Norges forskningsråd og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Vi vil i dette arbeidet legge stor vekt på å få til god dialog med representanter for næringa og med det regionale folkevalgte nivå langs kysten.

5.1. Nye muligheter

Havbeite åpner for nye muligheter. Havbeite dreier seg om utsetting og gjenfangst av levende organismer og er i første omgang mest aktuelt for hummer og kamskjell. Jeg tror at havbeite etter hvert vil bli en viktig næringsvei basert på nye driftsformer. Før vi kan utnytte dette potensialet, må vi imidlertid øke innsikten på de områder som

havbeitevirksomheten vil berøre. Dette gjelder for eksempel problemstillinger knyttet til miljø, lokaliteter, tildeling og vilkår for drift.

Produksjon av sjømat vil fortsatt være et hovedfundament i norsk fiskeri- og havbruksnæring. I framtida vil skjell og marine fiskearter som kveite, torskefisk og steinbit utgjøre en stadig viktigere del av havbruksnæringa. Det er også mulig å få fram en rekke andre produkter basert på marint råstoff. Et eksempel er bioprospektering. Bioprospektering er søken etter marine gener og naturlige bioaktive molekyler. Våre havområder inneholder unike marine råstoffer i form av proteiner og andre biologisk aktive molekyler, som kan komme til anvendelse i blant annet næringsmiddel- og legemiddelindustri. Regjeringen har satt i gang arbeid for å sikre og beskytte tilgang, rettigheter og fordeling av genetiske ressurser.

5.2. Nyskappingsprogram

Skjell og marine fiskearter befinner seg på et tidlig stadium der få av aktørene kan vise til lønnsom drift. I en overgangsfase vil det være behov for offentlig fødselshjelp til marin næringsvirksomhet som ennå ikke er fullt ut kommersialisert. På sikt ligger det et stort potensial for verdivekst i denne delen av næringa.

Regjeringen iverksetter nå et nyskappingsprogram for kommersiell utnyttelse av marine ressurser. I årets statsbudsjett ligger det inne en samlet ramme på 86 millioner kroner til dette. Programmet inngår som en del av en felles satsing mellom Fiskeridepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Vi tar sikte på å legge til rette for prosjekter hvor det eksisterende virkemiddelapparat ikke fullt ut dekker de utfordringer en voksende fiskeri- og havbruksnæring står overfor. Prioriterte områder vil være videre utvikling av marine arter i oppdrett og prosjekter i overgangen mellom oppdrett og havbeite.

5.3. Forskning og kompetanse

For at Norge skal kunne utnytte de særlige forutsetninger vi har for å dyrke havet, må privat og offentlig innsats innen marin forskning og utvikling økes betydelig. I forskningsmeldingen er marin sektor pekt ut som ett av fem nasjonale satsingsområder. Meldinga omtaler marin sektor som et område der forskning har et særlig stort potensial for økt verdiskaping.

Jeg er svært glad for å konstatere at satsingen på havbruksforskning i årets statsbudsjett viser en klar vekst. Dette må fortsette i årene som kommer. Det er viktig å styrke alle ledd i havbruksforskningen, herunder miljø- og sykdomsrelatert forskning.

Norge har i dag verdensledende kompetanse på oppdrett av laks og ørret. Vi må opprettholde og videreutvikle innsatsen rettet mot denne delen av næringa. Jeg vil understreke betydningen av å følge opp initiativet som er tatt til en satsing på kartlegging av laksens gener. Dette vil blant annet danne et bedre grunnlag for videre avlsarbeid.

Forskning rettet mot produktutvikling og produktkvalitet er viktig for å støtte opp under markedsføringen av norsk sjømat, både nasjonalt og internasjonalt.

Forskningen må også rettes mot nye arter i oppdrett. Særlig er det viktig at en greier å løse de utfordringer som finnes innenfor intensiv produksjon av marin yngel.

En betydelig utfordring ligger i å skaffe tilstrekkelige fôrkilder for den videre veksten, og samtidig bevare norsk oppdrettsfisk sin karakter som førsteklasses sjømat. Vi må her se på forvaltningen av villfiskressursene for å sikre best mulig total avkastning for fiskeri- og havbruksnæringa, i tillegg til å undersøke muligheten for å utnytte nye fôrkilder.

Næringsaktørene har hovedansvaret for finansiering av den anvendte forskningen. I tillegg til den FoU-aktiviteten som drives i bedriftenes egen regi, finansieres marin forskning av næringsutøverne gjennom en ny FoU-avgift som kom på plass 1. januar 2001. Det er ventet at avgiften vil innbringe omlag 100 millioner kroner årlig.

Selv om ingen andre næringer har så gode framtidsutsikter som havbruksnæringa, sliter næringa med dårlig rekruttering både til fagutdanninger på videregående opplærings nivå og til høyere utdanning innenfor fiskeri og oppdrett. Dette er et paradoks og en stor utfordring. En arbeidsgruppe har på oppdrag fra Fiskeridepartementet og Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet lagt fram en handlingsplan for rekruttering til fiskeri og oppdrett. Handlingsplanen viser til at det vil være et stort kompetansebehov i framtidas havbruksnæring, og legger et ansvar på alle aktører for å bedre rekrutteringen.

5.4. Styrking av forvaltningsapparatet

Havbruksnæringas sterke vekst i løpet av 1990-årene har ikke vært fulgt opp med en tilsvarende satsing på forvaltningsapparatet. Sammenlignet med forvaltningsapparatet rettet mot andre sentrale næringer i Norge, mener jeg at ressursene til havbruksforvaltningen er på et absolutt minimum. Samtidig tillegges forvaltningen stadig flere nye og nødvendige oppgaver innen kvalitetskontroll, produksjonsregulering og forvaltning av kystsonen. Fra enkelte hold har det vært hevdet at manglende ressurser i havbruksforvaltningen kan være en flaskehals for næringas videre utvikling.

Jeg vil derfor se nærmere på ressursbehovet i en kostnadseffektiv havbruksforvaltning. Dette vil skje som et ledd i Regjeringens fornyelsesprogram for offentlig sektor.

Mitt mål er at vi skal ha en moderne havbruksforvaltning med kompetanse og kapasitet tilpasset næringas behov, og at det offentlige apparatet videreutvikles i takt med veksten i næringa.

5.5. Ny havbrukslov

En god forvaltning er avhengig av et helhetlig regelverk som er utformet med sikte på å legge til rette for økt verdiskaping. Mitt mål er at regelverket skal fremme – ikke hemme – næringsutvikling.

Stortinget vedtok i desember Fiskeridepartementets forslag til lov om havbeite, som gir muligheter for ny næringsvirksomhet innen havbruk. Vi arbeider nå med å innarbeide havbeite i et forskriftsverk som skal legge til rette for nye muligheter for dyrking av havet.

Vi forbereder også arbeidet med en helhetlig gjennomgang av oppdrettsloven med sikte på å legge fram forslag til en ny havbrukslov. En ny havbrukslov skal gi grunnlag for en aktiv forvaltning som blant annet ivaretar hensyn til miljø, mattrygghet, forvaltning av kystsonen og nødvendig produksjonsstyring. Parallelt med lovarbeidet vil vi modernisere forskriftsverket for havbruksnæringa. Målet er at næringsutøverne skal kunne forholde seg til et helhetlig regelverk forankret i en samlende havbrukslov.

6. Avslutning

Jeg begynte denne redegjørelsen med å beskrive hvordan to gründere skapte et grunnlag for det som i dag er moderne lakseoppdrett. Innsats fra enkeltpersoner, bedrifter og organisasjoner, sammen med forskningsinnsats og myndighetenes tilrettelegging, har vært avgjørende for at vi har lykket med å komme dit vi er i dag.

Jeg har lagt fram tiltak som jeg mener vil bidra til at havbruksnæringa utvikler seg videre som en av Norges fremste vekstnæringar. Ansvar for selve realiseringen av det betydelige potensialet som finnes i marin sektor hviler på de næringsdrivende. Myndighetenes ansvar er å gi næringa gode rammebetingelser.

Regjeringen vil:

- prioritere arbeidet for å bedre markedsadgangen for norsk sjømat.
- holde en høy profil i WTO-arbeidet for å bidra til at industrivarer, inkludert fisk, blir satt på dagsordenen i de kommende forhandlingene.
- arbeide for et rent havmiljø og sikre at forbrukere kan oppleve trygghet og matglede i forhold til norsk sjømat.
- spille en aktiv rolle i tilpasningen av produksjonsveksten av laks og ørret i forhold til markedet.
- iverksette et prosjekt for å utvikle et rapporteringssystem for havbruksnæringa basert på bruk av IKT.
- arbeide for å innføre et nytt system for produksjonsregulering som i hovedsak blir basert på konsesjoner, fôrkvoter og den enkelte lokalitets bæreevne.
- tildele nye konsesjoner for produksjon av laks og ørret, og ta vederlag for disse.
- fortsette arbeidet med å styrke innsatsen innen havbruksforskningen.
- styrke havbruksforvaltningen.

For å kunne realisere verdiskapingspotensialet er det viktig med et godt samarbeid, en felles målforståelse og helhetlig koordinert bruk av virkemidler. Også samspillet med den øvrige fiskerinæringa og annet næringsliv på kysten er viktig for å ta potensialet i den samlede kystnæringa i bruk. Regjeringen vil derfor sette ned et eget utvalg for å samordne myndighetenes innsats i forhold til havbruksnæringa.

I Arbeiderpartiet er vi opptatt av å ta i bruk mulighetene. For å lykkes må vi satse nå. Det er gjennom en felles innsats vi kan nå våre mål. Vår felles utfordring er å ta i bruk de utstrakte mulighetene som finnes i utnyttelsen av våre marine ressurser. På denne måten kan fiskeri- og havbruksnæringa være med å danne grunnlaget for at Norge også i framtida er et godt land å bo i.

Vedlegg

1. Norsk eksport av sjømat 1988 – 2000
2. Norsk eksport av laks og ørret – verdi 1990 – 2000
3. Norsk eksport av laks og ørret – volum 1988 – 2000
4. Tildelte konsesjoner per 31. desember 2000
5. Eierskapsoversikt per 31. desember 2000 – antall konsesjoner pr selskap
6. Endring av eierforhold i matfiskanlegg for laks og ørret 1994 – 2000
7. Fylkesvis fordeling av konsesjoner for laks og ørret
8. Fylkesvis fordeling av antall godkjente oppdrettslokaliteter per 31. desember 2000

